URL: https://www.hsa.org.ua/lectors/gordus-igor/articles/zaxist-advokatskoyi-tajemnici-u-cifrovu-epoxu1 (дата звернення 28.08.2026).

5. Černý and Others v. the Czech Republic: A Step Forward in the Protection of Lawyer-Client Communications. ECHRCaseLaw. 2025. Електронний ресурс: URL: https://www.echrcaselaw.com/en/echr-decisions/cerny-and-others-v-the-czech-republic-a-step-forward-in-the-protection-of-lawyer-client-communications/ (дата звернення 28.08.2026).

6. Winner. Адвокати у цифрову епоху: як захистити конфіденційність клієнтів. Адвокати Захисники. 2025. 26 квітня. Електронний ресурс: URL: https://advocates.com.ua/lawyers-digital-era/. (дата звернення 28.08.2026).

7. Гордусь І. Основи цифрової безпеки для адвокатів. Вища школа адвокатури НААУ. 2025. 21 серпня. Електронний ресурс: URL: https://www.hsa.org.ua/blog/osnovi-cifrovoyi-bezpeki-dlia-advokativ (дата звернення 28.08.2026).

8. Рада В. Чому цифрова гігієна важлива для адвоката. RADAKO. Рада адвокатів Київської області. 2025. 5 серпня. Електронний ресурс: URL: https://radako.com.ua/chomu-czyfrova-gigiyena-vazhlyva-dlya-advokata/ (дата звернення 28.08.2026).

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-15

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Дмитренко Діана Олегівна
доктор філософії в галузі права,
старший викладач кафедри кримінального права та правосуддя,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

В умовах сьогодення сільське господарство через широкі горизонтальні зв’язки з логістикою, переробкою та торгівлею демонструє найкращі передумови для стійкого відновлення економіки України. Попри значні руйнування виробничих потужностей і транспортної інфраструктури, мінування земель, кадровий голод, енергетичну та паливну кризи, блокування морських портів та інші наслідки повномасштабного вторгнення, аграрний сектор формує понад

половину загального товарного експорту України та залишається основним джерелом валютних надходжень.

Феноменальна адаптація сільськогосподарських підприємств до нових умов функціонування та обмежень є визначальним фактором утримання економічної рівноваги країни. Надзвичайно важливим є й той факт, що сільське господарство залишається одним із найбільших роботодавців України не лише для сільського населення, а й для пов'язаних з ним галузей, адже одне робоче місце в аграрному секторі створює до п'яти робочих місць у сферах харчової та переробної промисловості, логістики, торгівлі, виробництва та обслуговування сільськогосподарської техніки, а також IT (точне землеробство).

Повномасштабне вторгнення зумовило надзвичайний кадровий голод через втрату кваліфікованих кадрів у зв'язку з мобілізацією. Державна підтримка забезпечує безкоштовне навчання та програми з перекваліфікації фахівців, однак зазначені кроки не покривають потреби сільськогосподарських підприємств у робочій силі, адже складові освітніх і професійно-кваліфікаційних структур підготовки кадрів здебільшого не відповідають потребам ринку праці.

Брак кадрів особливо відчутний під час посівної та збиральної кампаній, коли попит на працівників є найвищим. Зазначений фактор неймовірно ускладнює процес виробництва, значно знижує продуктивність та збільшує витрати сільськогосподарських підприємств у зв'язку з найманням сезонних та тимчасових працівників.

Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (далі – Закон) дозволив роботодавцям встановлювати випробувальний термін для всіх категорій працівників, а також переводити працівників на іншу роботу та в іншу місцевість без їхньої попередньої згоди [1]. Водночас п. 5 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 24.09.1974 № 310-09 суворо забороняє встановлення будь-яких випробувань для сезонних працівників [2]. Аналогічне положення містить і ч. 2 ст. 59 Проєкту Трудового Кодексу України, яка забороняє встановлювати умову про випробування при укладенні трудового договору про сезонну роботу [3].

Законом також встановлено збільшену тривалість робочого часу, що становить до шістдесяти годин на тиждень, і скасовано заборону на працю у вихідні, святкові та неробочі дні. Стаття 5 Закону допускає звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності та у період його перебування у відпустці, із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем після закінчення тимчасової непрацездатності або першим робочим днем після відпустки [1]. Зазначені положення закону спричиняють

домінування економічних інтересів роботодавців над інтересами найманих працівників, зокрема сезонних та тимчасових.

Не менш важливою проблемою є бронювання військовозобов'язаних працівників. Відповідно до Критеріїв та порядку, за якими здійснюється визначення підприємств, установ та організацій, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, критичність надається підприємству за умови: відсутності заборгованості зі сплати податків; сплати податків, зборів до державного і місцевих бюджетів; якщо сума сплаченого ЄСВ протягом податкового року перевищує півтора мільйона євро; сума надходжень в іноземній валюті перевищує 32 мільйони євро; якщо розмір середньої нарахованої заробітної плати становить не менше трьох мінімальних заробітних плат та ін. [4].

Попри високі встановлені критерії, кількість військовозобов'язаних, які підлягають бронюванню для сільськогосподарських підприємств, може становити не більше п'ятдесяти відсотків кількості військовозобов'язаних працівників. Зазначене положення є доволі суперечливим, адже збереження кадрового резерву дає більший кумулятивний ефект для обороноздатності через збільшення податкових надходжень, що фінансують Сили Оборони та Збройні Сили України, ніж мобілізація трактористів, водіїв зерновозів, інженерів та інших працівників АПК.

Підготовка вищезазначених працівників потребує значних коштів, зусиль та часу, адже сучасна сільськогосподарська техніка (обприскувачі, комбайни, трактори) є надзвичайно високотехнологічними комплексами, оснащеними навігацією, системою точного землеробства та бортовими комп'ютерами, вартістю в мільйони гривень.

Вирішенням проблеми дефіциту кваліфікованих кадрів може стати зміна об'єкта бронювання, а саме перехід від персоніфікованого до позиційно-функціонального підходу [5]. З метою підвищення правової визначеності та прозорості процедур бронювання законодавством мають бути закріплені «критичні посади» та сформовано їх реєстр з урахуванням галузевої специфіки.

У разі переходу від персоніфікованого до «посадового» бронювання штатна структура кожного АПК може бути затверджена державним органом, а підприємство безпосередньо надаватиме звіти щодо заповнення «критичних посад». Зазначені кроки зумовлять посилення економічної безпеки держави та кадровий захист критичних підприємств.

З огляду на вищевикладене, необхідний перехід від персоніфікованого до позиційно-функціонального підходу бронювання, що передбачає 100% бронювання для визначених реєстром критичних посад. Зазначений крок дозволить не лише забезпечити продовольчу безпеку України, збільшити валютні та податкові надходження для

фінансування Сил Оборони та Збройних Сил України, а й сприятиме підтримці зайнятості у сільській місцевості в умовах воєнного стану та активної трудової міграції.

Література:

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2136-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text

2. Указ Президії Верховної Ради СРСР від 24.09.1974 № 310-09. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0310400-74#Text

3. Проєкт Трудового Кодексу України. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70660

4. Деякі питання реалізації положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2023 р. № 76. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2023-%D0%BF#Text

5. Правдивець О.М. Інституційно-економічні дисфункції бронювання військовозобов'язаних та напрями його модернізації в системі економічної безпеки держави. *Електронний науковий журнал «Економічна парадигма».* 2026. № 5 (109). 2026. С. 159–171. URL: https://humanitarian.com.ua/index.php/economics/article/view/2124/2281

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-16

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ЗАСАДНИЧА УМОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ТА КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Довгань Богдана Вікторівна
аспірантка, спеціальність D8 «Право»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

Як зауважує П. Вовк, правова держава як сучасна форма діяльності державної влади – це управлінсько-правова форма організації та діяльності публічних органів влади й суспільства, цінністю якої є людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та інші права і свободи, що забезпечуються через взаємопов'язану діяльність усіх